

תורה אור • פרשת בשלח • מאמר 2

וירא ישראל את היד הגדולה אשר עשה הוי"ה...

”וירא ישראל את היד הגדולה”

יש שתי מדרגות בשם הוי"ה: מדרגה תחתונה, שמחיה את העולמות וניתן להשיג אותה, ולכן שייכת בה יראה; ומדרגה עליונה, רצון ה' בעולמות, שהיא נסתרת ואפשר להגיע אליה רק באמונה. באמצעות משה, שמחבר בין השתיים, ובעבודת האדם בביטול, מתגלה המדרגה העליונה הנסתרת, כפי שהיה בקריעת ים סוף וכפי שיתגלה בשלמות לעתיד לבוא.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/torah-ohr/beshalach/2

הנקודה

יש שתי מדרגות בשם הוי': מדרגה תחתונה, שמחיה את העולמות וניתן להשיג אותה, ולכן שייכת בה יראה; ומדרגה עליונה, רצון ה' בעולמות, שהיא נסתרת ואפשר להגיע אליה רק באמונה. באמצעות משה, שמחבר בין השתיים, ובעבודת האדם כביטול, מתגלה המדרגה העליונה הנסתרת, כפי שהיה בקריעת ים סוף וכפי שיתגלה בשלמות לעתיד לבוא.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

מדוע נאמר בפסוק על קריעת ים סוף שישאל יראו את הוי' לפני שנאמר שהאמינו בו? הכפילות "הוי", הוי' מצביעה על שתי מדרגות בשם. מכיוון שלעצמות ה' אין שייכות לעולמות, הם מתהווים באמצעות השם התחתון, על ידי צמצום (היו"ד) והרחבה (הה"א). השם העליון הוא רצון ה' שיהיו עולמות; גם בו יש יו"ד וה"א, אך הוא העולם הנסתר, שפרעה כפר בו. אפשר להגיע אליו רק באמצעות ביטול: "סור מרע" יוצר את היו"ד שלו למעלה, ו"עשה טוב" את הה"א. בקריעת ים סוף הנסתר נעשה גלוי, כשהים הפך ליבשה. היראה שייכת להוי' התחתון, שאפשר להשיגו; האמונה שייכת לעליון. משה, מדרגת דעת, ממשיך את האמונה לישראל ומחבר בין שני השמות. כיום המדרגה העליונה נודעת רק באמונה, והעבודה בה היא הודאה, תשובה ומעשים טובים; לעתיד לבוא יהיה אפשר להשיגה מתוך שמחה. לאחר קריעת ים סוף הוביל משה את ישראל הלאה, שלא מרצונם, בכל ארבעים ושניים המסעות, שכל אחד מהם היה עלייה.

מבנה

1	השאלה והשם התחתון	2-11
מדוע הפסוק מזכיר יראה לפני אמונה. הכפילות "הוי", הוי' מצביעה על שני שמות; השם התחתון מחיה את העולמות באמצעות צמצום והרחבה, מכיוון שלעצמות ה' אין שייכות לעולמות.		
2	השם העליון, העולם הנסתר	4-31
רצון ה' שיהיו עולמות הוא השם העליון הוי', שיש בו גם כן יו"ד וה"א. הוא נסתר, ולכן פרעה, שידע את השם התחתון, שאל: "מי הוי'?"		
3	הדרך אל השם העליון	51
הוי' העליון פעל באמצעות מצרים. אפשר להגיע אליו רק באמצעות ביטול: סור מרע יוצר את היו"ד שלו למעלה, ועשה טוב יוצר את הה"א שלו.		
4	ים סוף: יראה ואמונה	7-61
בקריעת ים סוף העולם הנסתר נעשה גלוי, וישראל האמינו שאפשר לגלות את המדרגה העליונה. היראה שייכת להוי' התחתון, שאפשר להשיגו; האמונה שייכת לעליון.		
5	משה, הרועה הנאמן	81
היראה זקוקה להמשכה, לוי' של "והנורא". משה, מדרגת דעת, ממשיך את האמונה לכל ישראל ומחבר בין שני השמות; באמצעותו הם עלו להוי' העליון.		

כיום יש רק אמונה, והעבודה היא ביטול: הודאה, תשובה ומעשים טובים, שהם נעלים מחיי העולם הבא. לעתיד לבוא יתגלו שני השמות ונשמח.

משה ממשיך מהוי' העליון לתחתון ומחבר ביניהם, כמו בשירתו על הים. הוא הוביל את ישראל הלאה, שלא מרצונם, דרך שור ומרה ובכל ארבעים ושניים המסעות, שכל אחד מהם היה עלייה.

השם התחתון הוי' שם הוי"ה דלתתא

השם שבאמצעותו ה' מחיה את כל העולמות יש מאין: צמצום (היו"ד) ואחריו הרחבה של אורו (הה"א). זהו העולם הגלוי, ואפשר להשיגו.

השם העליון הוי' שם הוי"ה דלעילא

רצון ה', ש"עלה במחשבה", שיהיו שם תחתון ועולמות. גם בו יש צמצום והרחבה, אך הוא נסתר ומתייחסים אליו באמונה בלבד.

העולם הנסתר והעולם הגלוי עלמא דאתכסיא ועלמא דאתגליא

המדרגות העליונה והתחתונה, המתוארות כים וכיבשה: בים הכול נמצא אך מכוסה, ואילו כיבשה הדבר נראה.

יראה ואמונה יראה ואמונה

היראה שייכת לדבר שאפשר לתפוס, כמו שאדם עומד ביראה לפני מלך; האמונה מגיעה אל מה שאי אפשר לתפוס.

סור מרע ועשה טוב סור מרע ועשה טוב

ההימנעות של האדם, אתערותא דלתתא, יוצרת למעלה את היו"ד של השם העליון, והנתינה שלו, כגון צדקה, יוצרת את הה"א שלו.

הרועה הנאמן רעיא מהימנא

משה, מדרגת דעת, שממשיך את האמונה לכל ישראל ומחבר בין שני השמות הוי'.

הודאה הודאה

השתחויה מתוך ביטול, כמו באמירת "מודים": עבודת התשובה והמעשים הטובים, שיוצרת את השם העליון ולכן נעלית מחיי העולם הבא.

השאלה והשם התחתון

1 וירא ישראל את היד הגדולה^{1,2} אשר עשה הוי"ה במצרים וייראו העם את הוי"ה ויאמינו בהוי"ה ובמשה עבדו. להבין למה הקדים בחי' יראה לבחי' אמונה.

"וישראל ראה את היד הגדולה שהוי' עשה במצרים, והעם ירא את הוי' והאמין בהוי' ובמשה עבדו". [עלינו] להבין מדוע [הפסוק] הקדים את בחינת היראה לבחינת האמונה.

המאמר פותח בפסוק החותם את תיאור קריעת ים סוף: ישראל ראו את "היד הגדולה" של ה', יראו ממנו והאמינו בו ובמשה. אדמו"ר הזקן שואל מדוע הפסוק מזכיר את היראה לפני האמונה; התשובה תהיה שכל אחת מהן מתייחסת לבחינה אחרת בשם הוי'.

הנה כתיב ויקרא³ הוי"ה הוי"ה ב"פ. כי הנה יש ב' בחי' שמות הוי"ה.⁴ א' הוא בחי' שם הוי"ה דלתתא המהוה כל העולמות מאין ליש.⁵

והנה כתוב: "ויקרא: הוי', הוי" — פעמיים. שכן יש שתי בחינות בשם הוי'. האחת היא בחינת שם הוי' התחתון, המהוה את כל העולמות מאין ליש.

כדי לענות על כך הוא פונה לפסוק שבו מופיע שם הוי' פעמיים: "ויקרא: הוי', הוי". הכפילות מלמדת שיש שתי בחינות בשם. הראשונה היא שם הוי' התחתון — הכוח המהוה את כל העולמות מאין ליש (שם זה קשור למילה "מהוה").

2 ולהבין לשון מאין ליש⁶ והלא כתיב כי ממך הכל.^{7,8} אך בהיות כי מהותו ועצמותו ית' אין לו שייכות לעולמות ואין ערוך אליו כו'.

ויש להבין את הכיטוי "מאין ליש", והרי נאמר: "כי ממך הכול". אלא שהווייתו ועצמותו ית' אינן קשורות לעולמות, ואין להם שום ערך ביחס אליו וכו'.

הבריאה מתוארת כמעבר "מאין ליש", אך בפסוק נאמר "כי ממך הכול", ומשמע שהכול בא מה' ולא מן האין. התשובה מתחילה כאן: לעצמותו של ה' אין כל שייכות לעולמות, ואין דבר שיכול להימדד ביחס אליו.

ולכן בלתי אפשר לעולמות לקבל חיותם והתהוותם כ"א ע"י בחי' שם הוי"ה ב"ה היינו על ידי צמצום שהוא בחי' יו"ד

לכן העולמות אינם יכולים לקבל את חיותם ואת התהוותם אלא באמצעות בחינת שם הוי', ברוך הוא; כלומר, באמצעות צמצום, שהוא בחינת הוי"ד.

לכן העולמות יכולים לקבל את חיותם ואת קיומם רק באמצעות שם הוי', והדבר מתחיל בצמצום, צמצום של האור. הצמצום הוא האות הראשונה בשם — הוי"ד, האות הקטנה ביותר, נקודה בלבד.

ואח"כ התפשטות זיוו ואורו בחי' ה' וע"ז נאמר כי הוא צוה ונבראו והוא קאי על שם הוי"ה דכתיב לעיל מיניה יהללו את שם⁹ ה' ושם ה' הוא צוה לשון התקשרות כו'. ונבראו לשון נפעל¹⁰ כו'.

ואחר כך באה התפשטות זיוו ואורו, בחינת הה"א. ועל כך נאמר: "כי הוא ציווה ונבראו". "הוא" מוסב על שם הוי", כפי שנאמר בפסוק שלפניו: "יהללו את שם ה'". שם ה' הוא ש"ציווה" — לשון של התקשרות וכו'. "ונבראו" הוא לשון סביל וכו'.

אחרי הצמצום באה התפשטות אורו של ה' — הה"א, אות שיש לה אורך ורוחב. הפסוק "כי הוא ציווה ונבראו" מתייחס לשם הוי", המוזכר בתחילתו; את המילה "ציווה" דורשים מלשון התקשרות, כמו במילה "צוותא", שפירושה יחד. הטקסט מוסיף, בלי להרחיב על כך, ש"נבראו" הוא לשון סביל.

קטע 2 • 31-4

השם העליון, העולם הנסתר

3 והנה כמו שבבחי' זו צ"ל צמצום והתפשטות בחי' שם הוי"ה. כן יש בחי' שם הוי"ה דלעילא ג"כ יו"ד בחי' צמצום כו'.

והנה, כשם שבבחינה זו נדרשים צמצום והתפשטות, שהם בחינת שם הוי", כך יש גם בחינת שם הוי" שלמעלה, שגם בה יש יו"ד, בחינת צמצום וכו'.

דפוס הצמצום וההתפשטות שמרכיב את שם הוי" התחתון קיים גם בשם הוי" עליון. גם הוא מתחיל ביו"ד, המבטאת צמצום.

והוא בחי' רצון¹¹ עלה במחשבה להיות הוי"ה דלתתא להיות העולמות כמו למשל באדם שקודם שהוציא מלאכתו מכח אל הפועל היה הדבר ההוא מצוייר במחשבתו איך ומה לעשות כו'.

והיא בחינת הרצון: "עלה במחשבה" שתהיה הוי" תחתונה, שיהיו העולמות. למשל, אצל אדם, לפני שהוציא את מלאכתו מן הכוח אל הפועל, הדבר ההוא כבר הצטייר במחשבתו — איך ומה לעשות וכו'.

שם הוי" העליון הזה הוא רצונו של ה', ש"עלה במחשבה" שתהיה הוי" תחתונה ושהיו עולמות. כשם שאדם מצייר במחשבתו את מלאכתו, איך ומה לעשות, לפני שהוא מבצע אותה, כך העולמות היו כלולים ברצון ה' לפני שהתהוו.

4 ובבחי' זו צ"ל ג"כ בחי' יו"ד הוא צמצום תחלה ואח"כ ה' התפשטות. ובחי' זו נק' עלמא דאתכסיא שאינה נראית ונגלית כמו הוי"ה דלתתא.

גם בבחינה זו צריכה להיות תחילה בחינת היו"ד, שהיא צמצום, ואחר כך הה"א, שהיא התפשטות. בחינה זו נקראת העולם הנסתר (עלמא דאתכסיא), משום שאינה נראית ומתגלה כמו הוי" תחתונה.

גם בשם העליון באה תחילה היו"ד, שהיא צמצום, ולאחריה הה"א, שהיא התפשטות. בחינה זו נקראת העולם הנסתר (עלמא דאתכסיא), מפני שבניגוד לשם התחתון, המתבטא במציאות העולמות, היא אינה נראית ואינה מתגלה.

ולכן אמר פרעה מי הוא הוי"ה¹² שלא האמין לבחיי שם הוי"ה דלעילא. כי בודאי שם¹³ הוי"ה דלתתא המהוה כל העולמות ידע כו'.

לכן אמר פרעה: "מי הוא הוי"ה?", שכן הוא לא האמין בבחינת שם הוי"ה העליון. את שם הוי"ה התחתון, שמביא את כל העולמות לידי קיום, הוא בוודאי הכיר וכו'.

זו הסיבה שפרעה שאל: "מי הוא הוי"ה?" הוא בוודאי הכיר את השם התחתון, את הכוח שמקיים את כל העולמות, אך לא האמין בשם העליון, שהוא נסתר. לכן דבריו "לא ידעתי את הוי"ה" מתפרשים כהכחשה של הבחינה העליונה.

קטע 3 • 51

הדרך אל השם העליון

5 וביצ"מ כתיב וירא ישראל את ה' הגדולה אשר עשה הוי"ה במצרים.¹⁴ פיי אשר עשה הוי"ה דלעילא עיי בחיי מצרים אעא דלא סליק בה כו'.¹⁵

על יציאת מצרים נאמר: "וירא ישראל את ה' הגדולה אשר עשה הוי"ה במצרים". פירוש הדבר: הוי"ה שלמעלה פעל [זאת] באמצעות בחינת מצרים — "עץ שאינו עולה בו הלהב" וכו'.

את הפסוק "וירא ישראל את ה' הגדולה אשר עשה הוי"ה במצרים" מפרשים כך: הוי"ה שלמעלה פעל באמצעות מצרים. מצרים היא בחינת "עץ שאינו עולה בו הלהב" שבזהר: עץ כזה מאיר רק לאחר שמכים בו, וכך דווקא באמצעות מצרים התגלה הוי"ה שלמעלה.

כי בלתי אפשר להגיע לבחיי הוי"ה דלעילא כ"א עיי סור מרע בחיי בטול וצמצום לאו קודם להן כו'.

אי אפשר להגיע לבחינת הוי"ה שלמעלה אלא באמצעות "סור מרע" — בחינת ביטול וצמצום; הלאו קודם להן וכו'.

הסיבה לכך היא שאי אפשר להגיע להוי"ה שלמעלה אלא באמצעות "סור מרע": ביטול וצמצום, כלומר ריסון עצמי. לכן מצוות לא תעשה, מצוות של ריסון, קודמות למצוות עשה.

י"ה עם שמי שס"ה^{16, 17} כו'. ובאתערותא דלתתא שצמצם א"ע להיות סו"מ נעשה לעילא בחיי יו"ד הוא בחיי צמצום.

י"ה עם שמי"ה הוא שס"ה וכו'. ובאמצעות אתערותא דלתתא, שבה האדם מצמצם את עצמו כדי להיות במצב של "סור מרע", נעשית למעלה בחינת היו"ד, שהיא בחינת צמצום.

תיקוני הזוהר מונה את שס"ה מצוות לא תעשה כ"שמי" — בגימטריה 350 — בצירוף י"ה, 15. כאשר האדם מצמצם את עצמו כדי לסור מרע, אתערותא דלתתא זו יוצרת למעלה את היו"ד, בחינת הצמצום, של שם הוי"ה העליון.

ובעושה טוב שהוא בחיי התפשטות¹⁸ כמו בחיי צדקה כו' נעשה לעילא בחיי ה' הוא בחיי התפשטות:¹⁹ ובאמצעות "עשה טוב", שהוא בחינת התפשטות, כמו בחינת צדקה וכו', נעשית למעלה בחינת הה"א, שהיא בחינת התפשטות.

"עשה טוב", כגון נתינת צדקה, הוא התפשטות כלפי חוץ, והוא יוצר למעלה את הה"א, בחינת ההתפשטות, של השם העליון. כך הריסון והנתינה של האדם למטה בונים למעלה את שם הוי"ה העליון.

קטע 4 • ו' 6-7

ים סוף: יראה ואמונה

6 והנה ישראל ראו את היד הגדולה ע"י קי"ס וישם את הים לחרבה.²⁰ ים הוא בחי' עלמא דאתכסיא כל מה שיש ביבשה²¹ כו'.

והנה, ישראל ראו את היד הגדולה בקריעת ים סוף: "וישם את הים לחרבה". הים הוא בחינת העולם הנסתר: "כל מה שיש ביבשה כו'".

ישראל ראו את "היד הגדולה" בקריעת ים סוף, כאשר ה' "ישם את הים לחרבה". הים מייצג את העולם הנסתר: כפי שאומרים חז"ל, כל מה שיש ביבשה יש גם בים, אלא ששם הוא מכוסה במים.

ויבשה הוא בחי' עלמא דאתגליא. ובראותם שהוא ית' הפך ים ליבשה²² וישם את הים לחרבה בלי שום לחלוחית כו' בחי' יקוו המים כו'.

ויבשה היא בחינת העולם הגלוי. וכשראו שהוא יתברך "הפך ים ליבשה" וישם את הים לחרבה, בלי שום לחלוחית כלל, וכו' — בחינת "יקוו המים כו'".

היבשה מייצגת את העולם הגלוי. כשהים נהפך ליבשה, יבשה כל כך עד שלא נותרה בה שום לחלוחית, היה הדבר דומה לרגע הבריאה שבו אמר ה': "יקוו המים".

ותראה היבשה²³ האמינו בהוי"ה שיכול להיות התגלות בחי' הוי"ה דלעילא שהוא בחי' עלמא דאתכסיא כו'.

"ותראה היבשה". [כשראו זאת], האמינו בהוי", שיכולה להיות התגלות של בחינת הוי"ה שלמעלה, שהיא בחינת העולם הנסתר, וכו'.

כשם שהיבשה נראתה אז, כך בים נעשה הנסתר גלוי. כשראו זאת, האמינו בהוי"ה — שהוי"ה שלמעלה, העולם הנסתר, יכולה להתגלות בעצמה.

7 וזהו וייראו העם את²⁴ ה' ויאמינו בהוי"ה. וייראו את הוי"ה היינו הוי"ה דלתתא עלמא דאתגלייא שהוא בבחי' השגה ושייך בו לשון יראה יראה בושת כמשל הרואה את המלך כו'.

וזהו [הפירוש של] "וייראו העם את ה' ויאמינו בהי"ה". "וייראו את הוי"ה" — זו הוי' שלמטה, העולם הגלוי, שהוא בבחינת השגה, ולכן שייך בו המושג יראה — יראת בושת, בדומה למי שרואה את המלך וכו'.

כעת מוסבר סדר הפסוק. "וייראו את הוי"ה" מתייחס להוי' שלמטה, העולם הגלוי, שאפשר להשיגו; יראה שייכת לדבר שאדם תופס, כמו יראת הבושת שמרגיש מי שרואה את המלך.

ויאמינו בה' הוא הוי"ה דלעילא עלמא דאתכסייא שאינו נראה ומושג ולא שייך בו בחי' יראה כ"א אמונה.

"ויאמינו בהוי"ה" — זו הוי' שלמעלה, העולם הנסתר, שאינו נראה ואינו מושג, ולכן לא שייכת בו בחינת יראה, אלא אמונה בלבד.

"ויאמינו בהוי"ה" מתייחס להוי' שלמעלה, העולם הנסתר, שאי אפשר לראותו או להשיגו; כלפיו לא שייכת יראה, אלא אמונה בלבד. כך הפסוק עובר מיראה, השייכת למדרגה התחתונה, לאמונה, המגיעה למדרגה העליונה.

קטע 5 • 81

משה, הרועה הנאמן

8 ולכן כתיב הגדול הגבור והנורא^{25,26} שלהיות בחי' נורא צ"ל תחלה וי"ו הוא בחי' המשכה מלמעלה למטה להיות בחי' נורא. ובמשה עבדו משה הוא בחי' דעת והתקשרות.

ולכן נאמר: "הגדול הגיבור והנורא": כדי שתהיה בחינת "נורא", צריך תחילה וי' — בחינת המשכה מלמעלה למטה — כדי שתהיה בחינת "נורא". "ובמשה עבדו": משה הוא בחינת דעת והתקשרות.

הביטוי "הגדול הגיבור והנורא" תומך בכך: "והנורא" בא עם וי', אות הכתובה כקו ישר כלפי מטה, המסמלת המשכה מלמעלה למטה. היראה מתאפשרת רק לאחר שהמדרגה העליונה נמשכה למטה. משה, "עבדו", הוא בחינת דעת — ידיעה שמקשרת.

כי משה משבעה רועים. והוא הממשיך לכללות נש"י בחי' אמונה. ולכן נק' רעיא מהימנא רועה נאמן שרועה ומפרנס וממשיך בחי' אמונה.

כי משה הוא אחד משבעת הרועים, והוא הממשיך את בחינת האמונה לנשמות ישראל בכללותן. לכן הוא נקרא "רעיא מהימנא" — רועה נאמן (רועה אמונה), הרועה, מפרנס וממשיך את בחינת האמונה.

משה הוא אחד מ"שבעת הרועים" של ישראל, והוא ממשיך אמונה לנשמות כל ישראל. לכן הוא נקרא "רעיא מהימנא", "הרועה הנאמן", כינוי שפירושו גם "רועה האמונה": הוא מזין ומקיים את העם באמצעות אמונה.

כמ"ש בכל ביתי נאמן הוא ²⁷ והוא המחבר ומקשר ב' הויות הנ"ל כו'. ²⁸ ולכן ארז"ל אטו יראה ²⁹ מילתא זוטרתא היא.

כמו שנאמר: "בכל ביתי נאמן הוא". והוא המחבר ומקשר בין שני שמות הוי"ה שנזכרו לעיל וכו'. לכן אמרו חז"ל: "אטו יראה מילתא זוטרתא היא?" — וכי יראה היא דבר קטן?

הכתוב מכנה את משה "נאמן בכל ביתי", והוא מחבר ומקשר בין שני שמות הוי"ה, התחתון והעליון. בכך מתבארת שאלת חז"ל על יראת שמים: "וכי יראה היא דבר קטן?"

אין לגבי משה כו' וע"י בחי' משה נתעלו לבחי' הוי"ה דלעילא ³⁰ ולכן כתיב ואתם תחרישון ³¹ בחי' שתיקה וכו' עלמא דאתכסיא: ^{32, 33}

"אין, לגבי משה" וכו'. ובאמצעות בחינת משה הם עלו לבחינת הוי"ה שלמעלה. לכן נאמר: "ואתם תחרישון" — בחינת שתיקה וכו', העולם הנסתר.

הגמרא משיבה: "כן, לגבי משה הדבר קטן". באמצעות מדרגתו של משה עלו בני ישראל לבחינת הוי"ה שלמעלה. לכן נאמר להם על הים: "ואתם תחרישון" — השתיקה היא בחינת העולם הנסתר, שמעבר למה שאפשר לבטא במילים.

קטע 6 • 91-12

כיום ולעתיד לבוא

9 והנה כ' בנהר יעברו ברגל ³⁴ שם נשמחה בו. כי הנה עתה בזמן הזה לא שייך בחי' שמחה שהשמחה היא מבחי' התגלות. ועתה בזמן הזה אין בבחי' זו התגלות כ"א אמונה מחמת הסתר הגוף כו'.

והנה כתוב: "בנהר יעברו ברגל, שם נשמחה בו". כי בזמן הזה אין שייכת בחינת שמחה, שכן השמחה נובעת מבחינת ההתגלות; ואילו בזמן הזה אין בחינה זו מתגלית, אלא יש אמונה בלבד, מחמת הסתר הגוף וכו'.

הפסוק "בנהר יעברו ברגל, שם נשמחה בו" מדבר על שמחה. בזמן הזה אין שייכת שמחה בדרגה זו, משום שהשמחה נובעת מהתגלות, והדרגה העליונה אינה מתגלה כעת: הגוף מסתיר אותה, ולכן אנו מתייחסים אליה רק באמצעות אמונה.

10 ולע"ל שיהי' בלע המות ³⁵ כו'. כתיב כי עין בעין יראו. ³⁶ עין בעין הוא בחי' עלמא דאתכסיא בחי' סוכ"ע ומתחת זרועות עולם ³⁷ כו' ועלמא דאתגליא שיתגלו ב' הויות הנ"ל כי לעתיד כתיב והכהו לשבעה נחלים ³⁸ כו'.

ולעתיד לבוא, כש"יבלע המוות" וכו', נאמר: "כי עין בעין יראו". "עין בעין" היא בחינת העולם הנסתר, בחינת סוכב כל עלמין, "ומתחת זרועות עולם" וכו', והעולם הנגלה — כלומר, שתי בחינות הוי"ה שהוזכרו לעיל יתגלו. שכן על העתיד לבוא נאמר: "והכהו לשבעה נחלים" וכו'.

לעתיד לבוא, כשהמוות ייבלע, "עין בעין יראו": שתי העיניים הן העולם הנסתר, אור המקיף את כל העולמות, והעולם הנגלה; שני שמות הוי"ה יתגלו אז. הפסוק "ומתחת זרועות עולם" מובא כאן לצד האור המקיף. הנבואה שה' יכה את הנהר לשבעה נחלים מבשרת על ביקוע הדומה לביקוע הים.

11 והיתה מסילה לשאר עמו³⁹ כו' כאשר היתה לישראל ביום עלותו מארץ מצרים היינו שיתגלה עלמא דאתכסיא כו'.

"ותהיה מסילה לשאר עמו... כאשר הייתה לישראל ביום עלותו מארץ מצרים"; כלומר, העולם הנסתר יתגלה...

ישעיהו מנבא שתהיה מסילה לשאר עמו של ה', "כמו שהייתה לישראל ביום עלותו מארץ מצרים". כפי שהיה ביציאת מצרים ובקריעת ים סוף, כך יתגלה אז העולם הנסתר.

ועי' נאמר בנהר יעברו ברגל שם נשמחה⁴⁰ לשון עתיד ושם דייקא נשמחה בהשגת הוי"ה דלעילא

ועל כך נאמר: "בנהר יעברו ברגל, שם נשמחה" — בלשון עתיד, ודווקא "שם" נשמח, בהשגת הוי"ה שלמעלה.

לכן נאמר במזמור "שם נשמחה" בלשון עתיד: דווקא "שם", בעתיד, נשמח בהשגת הוי"ה שלמעלה.

משא"כ עתה שאינו אלא בבחי' אמונה רק שהיום לעשותם⁴¹ כתיב ולמחר⁴² כו' שהיום צריך לעשות עי' סומ"ר בחי' בטול והודאה ובאתעדל"ת כו' כנ"ל.

אבל עכשיו אין הדבר אלא בבחינת אמונה; אלא שנאמר "היום לעשותם", ומחר וכו'. היום צריך לעבוד באמצעות "סור מרע" — בחינת ביטול והודאה — ובאמצעות אתערותא דלתתא וכו', כפי שהוסבר לעיל.

אבל עכשיו אנו קשורים לכך רק באמצעות אמונה. ההווה הוא זמן העשייה, כפי שחכמינו למדו מן הפסוק "היום לעשותם", ואילו השכר הוא "למחר": העבודה היום היא "סור מרע" — ביטול והודאה, ואתערותא דלתתא שמכוננת מלמטה את הוי"ה שלמעלה, כפי שהוסבר בפסקה 5.

12 ולכן ארז"ל מאן דלא כרע במודים⁴³ כו' כי יש ב' בחי' ברכה היינו המשכת כו'

ולכן אמרו חז"ל: "מי שאינו כורע במודים" וכו'. שכן יש שתי בחינות: בחינת ברכה, כלומר המשכה של וכו'.

כך מתבאר אזהרת חז"ל על מי שאינו כורע במודים, ברכת ההודאה שבתפילת העמידה. יש שתי דרכי עבודה: ברכה, שעניינה המשכה, והודאה, המתוארת בחלק הבא.

ובחי' הודאה בחי' בטול בחי' תשובה ומע"ט ולכן ארז"ל יפה שעה אחת⁴⁴ בתשוי ומע"ט בעוה"ז מכל חיי עוה"ב⁴⁵

ובחינת הודאה, בחינת ביטול, בחינת תשובה ומעשים טובים. ולכן אמרו חז"ל: "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא".

הודאה, המילה העומדת ביסוד "מודים", היא ביטול, ולכן היא בחינת תשובה ומעשים טובים. משום כך אומרת המשנה ששעה אחת של תשובה ומעשים טובים בעולם הזה טובה מכל חיי העולם הבא.

כי חיי עוה"ב הוא משם הוי"ה דלתתא ביו"ד נברא⁴⁶ כו' משא"כ תשובה ומע"ט. שע"י נעשה בחי' הוי"ה דלעילא כנ"ל.

כי חיי העולם הבא הם משם הוי' שלמטה, ש"ביו"ד נברא" וכו'; ואילו בתשובה ובמעשים טובים אין הדבר כן, שעל ידם נעשית בחינת הוי' שלמעלה, כפי שהוסבר לעיל.

חיי העולם הבא נובעים משם הוי' שלמטה, שכן חז"ל מלמדים שהעולם הבא נברא ביו"ד. לעומת זאת, תשובה ומעשים טובים יוצרים את בחינת הוי' שלמעלה, כפי שהוסבר לעיל, ולכן הם מגיעים למדרגה גבוהה יותר מהעולם הבא.

קטע 7 • ו' 13-14

משה והמסעות

13 ודוקא ע"י בחי' משה כנ"ל. ולכן כתיב ויקרא הוי"ה ויקרא קאי על משה שמשה קורא וממשיך מהוי"ה דלעילא להוי"ה דלתתא.⁴⁷ שה"י פסיק טעמי⁴⁸ כו'.

ודווקא באמצעות בחינת משה, כפי שהוסבר לעיל. לכן נאמר: "ויקרא ה' ה'". "ויקרא" מתייחס למשה, שכן משה קורא וממשיך מהוי' העליון אל הוי' התחתון, שהרי הייתה הפסקה בטעמי המקרא וכו'.

כל זה נעשה דווקא באמצעות משה. בפסוק "ויקרא ה' ה'", משה הוא שקורא: הוא קורא וממשיך מהוי' העליון אל התחתון. בטעמי המקרא יש הפסקה (פסיק) בין שני השמות, והיא מסמנת שמדובר בשתי דרגות נפרדות.

וע"י בחי' משה נעשה חבור וקשור ב'⁴⁹ הוי' כנ"ל. ולכן בשעת ק"ס כתיב אז ישיר משה ובני ישראל כו' אשירה לה' כי גאה גאה⁵⁰ בחי' עלמא דאתכסיא טורי דחשוכא.

ובאמצעות בחינת משה נעשים חיבור וקישור בין שני שמות הוי', כפי שהוסבר לעיל. לכן, בעת קריעת ים סוף, נאמר: "אז ישיר משה ובני ישראל" וכו', "אשירה לה' כי גאה גאה" — בחינת העולם הנסתר, הרי החושך.

באמצעות משה שני השמות מתחברים ונקשרים. לכן, בעת קריעת ים סוף, נאמר: "אז ישיר משה ובני ישראל": משה הוביל את השירה "כי גאה גאה", המתאחדת לעולם הנסתר, ל"הרי החושך" — דרגה כה נעלית עד שהיא נראית כחושך.

14 והנה אחר שנתעלו בני ישראל לבחי' זו לא רצו ליסע משם לכן כתיב ויסע משה⁵¹ ויסע בע"כ^{52, 53} ויבאו מדבר שור.

והנה, לאחר שבני ישראל התעלו לבחינה זו, הם לא רצו לנסוע משם. לכן נאמר: "ויסע משה" — משה הסיע אותם בעל כורחם. והם באו למדבר שור.

לאחר שהתעלו על הים לבחינה זו — גילוי העולם הנסתר — בני ישראל לא רצו להמשיך בדרכם. לכן נאמר בתורה שמשה "הסיע את ישראל", וחז"ל פירשו שעשה זאת בעל כורחם; וכך הם באו למדבר שור.

שור הוא לשון ראייה והתגלות בחי' עלמא דאתגלייא.⁵⁴ ויבאו מרתה⁵⁵ כי רגליה יורדות⁵⁶ כוי. ויורהו
ה' עץ הוא עץ החיים.^{57, 58}

"שור" הוא לשון ראייה והתגלות, בחינת העולם הגלוי. "ויבאו מרתה", כי "רגליה יורדות" וגוי. "ויורהו ה' עץ" —
זהו עץ החיים.

שור פירושו ראייה, ולכן מדבר שור הוא העולם הגלוי. אחר כך הם באו למרה, שפירושה מרירות, ברמז לפסוק "רגליה יורדות" — ירידה.
שם הראה ה' למשה עץ שהמתיק את המים המרים, ועץ זה הוא עץ החיים.

ועדיין היו כל המ"ב מסעות שהם כנגד שם מ"ב הוא בחי' עלייה ממדרגה למדרגה כוי

כך היו כל ארבעים ושניים המסעות, שהם כנגד שם בן ארבעים ושניים; זוהי בחינת העלייה ממדרגה למדרגה וגוי.

כך היה בכל ארבעים ושניים המסעות במדבר, המקבילים לשם בן ארבעים ושניים של ה': כל מסע היה עלייה ממדרגה אחת לבאה אחריה.

חסד שבחסד חסד שבגבורה כוי. ולכן היתה נסיעתם פעם בבקר פעם בערב והכל ע"י משה כוי ודי"ל:

[כגון] חסד שבחסד, חסד שבגבורה וגוי. לכן נסעו לפעמים בבוקר ולפעמים בערב, והכול היה באמצעות משה וגוי.
והדבר מובן למי שמבין.

המסעות עברו דרך צירופים של המדות, כגון חסד שבחסד וחסד שבגבורה. לכן יצאו לדרך לפעמים בבוקר ולפעמים בערב: הבוקר מקביל
לחסד והערב לגבורה, והכול נעשה באמצעות משה.

בעבודה

כיום המדרגה העליונה אינה מתגלה, ואנו קשורים אליה באמצעות אמונה. העבודה של "היום" היא ביטול: להימנע מן הרע, לתת מעצמו
במעשים טובים כגון צדקה, ולהשתחוות בהודאה, כמו באמירת "מודים", בתשובה. כך נוצרים למעלה השם העליון הוי", ולכן שעה אחת
של תשובה ומעשים טובים בעולם הזה טובה מכל חיי העולם הבא.

שאלות לשיחה

1. מדוע היראה שייכת להוי"ה התחתון והאמונה לעליון, ומה הדבר מלמד על סדר הפסוק?
2. כיצד יכולים האיפוק והנתינה של האדם למטה ליצור למעלה את היו"ד והה"א של השם העליון?
3. מה מלמד הים שהפך ליבשה על העולם הנסתר ועל העולם הגלוי?
4. מדוע צריך להגיע למדרגה העליונה באמצעות משה, ומה פירוש הדבר שהוא מחבר בין שני השמות?
5. מדוע לא רצו ישראל להמשיך במסע לאחר קריעת ים סוף, ומדוע משה הוביל אותם הלאה?

הערות

פסקה 1

1 וירא ישראל את ה' הגדולה

ההערה מזהה נוסח נוסף של המאמר: הנחה שערך אדמו"ר האמצעי, שנדפסה בספר המאמרים תקס"ו בעמוד 143.

הערת קה"ת

הנחת כ"ק אדמו"ר האמצעי בסה"מ תקס"ו ע"ק. ד"ה זה במאמרי אדה"א — הנחות תקע"ז ע"ק נא מיוסד על מאמר זה. ראה לעיל בציונים לכ"ק אדמו"ר זי"ע. הגהות באוה"ת בשלח ע"ק תלא. ראה פלח הרמון שמות ע"ק מג.

2 וירא ישראל את ה' הגדולה

לאחר שהמצרים טבעו בים, "וירא ישראל את ה' הגדולה אשר עשה הוי"ה במצרים, ויראו העם את הוי"ה, ויאמינו בהוי"ה ובמשה עבדו". אדמו"ר הזקן שואל מדוע היראה קודמת לאמונה, ובהמשך מפרש שכל אחת מהן מבטאת דרגה אחרת בשם הוי"ה.

Exodus 14:31 שמות י"ד:ל"א

וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת־הַיָּד הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' בְּמִצְרַיִם וַיֵּירָאוּ הָעָם אֶת־ה'

וַיֵּאֱמִינוּ בַּה' וּבַמֶּשֶׁה עַבְדּוֹ:

And Israel saw the great work which the L-RD did upon the Egyptians, and the people feared the L-RD; and they believed in the L-RD, and in His servant Moses

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות יד, לא.

3 ויקרא ה' ה'

כאשר ה' עבר לפני משה בהר סיני, "ויקרא: הוי' הוי', א-ל רחום וחנון". אדמו"ר הזקן מפרש את הכפילות בשם כמציינת שתי דרגות בשם הוי', ובפסקה 13 מסביר שמשה הוא זה שקרא.

Exodus 34:6 שמות ל"ד:ו

וַיַּעֲבֹר ה' עַל־פְּנֵי וַיִּקְרָא ה' ה' אֵל רַחוּם וְחַנוּן וְרַב־חַסֵּד וְאֱמֵת:

And the L-RD passed by before him, and proclaimed: 'The L-RD, the L-RD, G-d, merciful and gracious, long-suffering, and abundant in goodness and truth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות לד, ו.

4 יש ב' בחי' שמות הוי"ה

במאמר על הציץ שבפרשת תצוה (83c), תורה אור מבאר את שתי הבחינות על יסוד "ויקרא: הוי", הוי", שביניהן יש הפסק בטעמים: שם הוי' מהווה את כל הנמצאים מאין, משום שהדבר עלה ברצונו של ה'; ושורש הרצון הזה, הוי' הראשון, נקרא "רצון הרצונות" (רעוא דרעיון). הוי' הראשון קורא וממשיך למטה את השני. בעמוד 84a נדרש הפסוק על שם הוי' שבאצילות הקורא לשם הוי' שלפני אצילות.

הערת קה"ת

ראה לקמן פג, ג. פד, א. לקו"ת חוקת נג, ב. תצא בד"ה ולא אבה ובהביאור. ובאוה"ת נ"ך ע"ק תקנו. בפי' יתרו ע"ק תתקי. בפי' תצוה ע"ק איתשא. דרושים לשבועות ע"ק רח. תצא ע"ק תתקא. ובפי' כי תשא ע"ק ב"סו. באוה"ת יתרו ע"ק תתקי מציין לכאן.

5 שם ה' דלתתא המהוה כל העולמות מאין ליש

כפי תשא מציע הצמח צדק שאותיות השם התחתון הן ארבעת העולמות: יו"ד — אצילות, ה"א — בריאה, וי"ו וה"א — יצירה ועשיה, כפי שכותב הרמ"ז על הזוהר, תרומה. בשבועות הוא מוסיף ששם זה הוא מה שהזוהר ועץ חיים מכנים זעיר אנפין דאצילות.

הערת קה"ת

באוה"ת פ' כי תשא ע"ק ב"סו כי וענין שם הוי"ה זה יו"ד אצ"י ה' בריאה וי"ה יצירה ועשי' כמ"ש הרמ"ז פ' תרומה קל"ד ע"פ ויקחו לי תרומה ע"ש. וראה בלקו"ת מסעי צה, ב. באוה"ת שבועות ע"ק רח מוסיף: והוא הנקי בזהר וע"ה ז"א דאצ"י.

פסקה 2

6 ולהבין לשון מאין ליש . . היינו ע"י צמצום

במאמר על פרשת תצוה מציין הצמח צדק שהבריאה נקראת "מאין" מפני שנוצרה באמצעות צמצום, באמצעות היי"ד בלבד: לא מעצמותו של ה', אלא מהארה בלבד ממנו — מלכות, שהיא "כאין". במאמר על שבועות הוא מוסיף ששם הוי"ה הוא מקור העולמות, ואילו על עצמותו של ה' אי אפשר לומר כלל שהיא מקור העולמות.

הערת קה"ת

באוה"ת פ' תצוה ע"ק איתשדמ מציין על זה "דמובן מה שנק' מאין לפי שנתהווה על ידי צמצום, שנמשכו רק ע"י י' כו' ובד"ה אחרי ה' אלקיכם תלכו פ"י ולכן נק' הבריאה יש מאין דהיינו מבחי' שהוא כאין ואפס וכלא חשיב שאינו מבחי' עצמותו ומהותו כלל רק בחי' זיו והארה ממנו ית' והוא בחי' מלכות כו' ע"ש" עכ"ל. וראה באוה"ת שבועות ע"ק רח שמציין על זה: ולכן נק' מאין ליש שמקור התהוות הוא מבחי' אין והארה בעלמא, וכענין המבואר ג"כ בד"ה את שבתותי בפי' בורא קדושים ישתבח שמך . . ועמ"ש ג"כ בפי' הנ"ל דמאין ליש בד"ה אחרי, ועמ"ש בד"ה להבין פ"י וענין יג"מ כי שם הוי"ה זהו מקור להתהוות בחי' עלמין משא"כ מהו"ע ית' לא שייך כלל לומר מקור לבחי' עלמין, ע"ש בארוכה.

7 והלא כתיב כי ממך הכל

במאמר הפותח במילים "אחרי ה' אלקיכם תלכו", בלקו"ת תורה על פרשת ראה (19c), נשאלת אותה שאלה: מדוע הבריאה נקראת "יש מאין", כאשר נאמר "כי ממך הכול"? התשובה נלמדת מן הפסוק "כי עמך מקור חיים, באורך נראה אור": העולמות באים רק מהארה של ה', כמו זיו השמש, שאין לו כל ערך ביחס לעצמותו.

הערת קה"ת

ראה גם לקו"ת פ' ראה יט, ג. כו, ד.

8 ממך הכל

בברכתנו לאחר שהעם הביא את תרומותיו למקדש, דוד אומר: "כי ממך הכול, ומידך נתנו לך". אדמו"ר הזקן שואל כיצד אפשר אפוא לקרוא לבריאה "יש מאין".

I Chronicles 29:14 דברי הימים א כ"ט:י"ד

וְכִי מִי אֲנִי וּמִי עַמִּי כִּי־נִעְצָר כָּח לְהַתְנַדֵּב כְּזֹאת כִּי־מִמֶּךָ הִכָּל וּמִנְדָּךְ נִתְּנוּ לָךְ:

But who am I, and what is my people, that we should be able to offer so willingly after this sort? for all things come of Thee, and of Thine own have we given Thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
דה"א כט, יד.

9 כי הוא צוה ונבראו . יהללו את שם ה'

"יהללו את שם ה', כי הוא ציווה ונבראו". אדמו"ר הזקן מסיק ממילות הפתיחה של הפסוק שמי "שציווה" הוא שם ה', שבאמצעותו העולמות באים לידי קיום.

Psalms 148:5 תהילים קמ"ח:ה'

יהללו את שם ה' כי הוא צוה ונבראו:

Let them praise the name of the L-RD; For He commanded, and they were created

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמח, ה.

10 ונבראו לשון נפעל

הצמח צדק מציג שהי"ד שבשם היא בחינת החכמה, שעליה נאמר "החכמה מאין תימצא", ולכן גם התהוות זו היא יצירת יש מאין.

הערת קה"ת

ור"ל כי הי"ד של שם זהו ענין והחכמה מאין תמצא ג"כ בבחי' יש מאין כו' — אוה"ת בשלח כרך ח ע' ב'תתקע.

פסקה 3

11 והוא בחי' רצון . נראית ונגלית כמו ה' דלתא

ההערה מפנה את הקורא לאור התורה על כי תצא, עמוד 921, לעיון בקטע זה על שם ה' העליון כרצון ש"עלה במחשבה", שאינו מתגלה כמו השם התחתון; אותו עמוד מופיע גם בין המקורות שמונה ההערה על פסקה 1 לדין בשני שמות ה'.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת תצא ע' תתקכא.

פסקה 4

12 אמר פרעה מי הוא הו"ה

פרעה עונה למשה: "מי הוא הו"ה שאשמע בקולו ואשלח את ישראל? איני יודע את הו"ה". אדמו"ר הזקן מסביר שפרעה הכחיש רק את השם העליון, שכן את השם התחתון, שמחיה את העולמות, הוא בוודאי הכיר.

Exodus 5:2 שמות ה':ב'

וַיֹּאמֶר פְּרַעֲהוֹ מִי ה' אֲשֶׁר אֶשְׁמַע בְּקוֹלִי לְשַׁלַּח אֶת־יִשְׂרָאֵל לֹא יָדַעְתִּי אֶת־ה' וְגַם אֶת־יִשְׂרָאֵל לֹא אֶשְׁלַח:

And Pharaoh said: 'Who is the L-RD, that I should hearken unto His voice to let Israel go? I know not the L-RD, and moreover I will not let Israel go

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

13 בודאי שם הו"ה דלתא המהווה כל העולמות ידע

בהגהה כאן מסביר הצמח צדק שאפשר "לראות" את השם התחתון, ממלא כל עלמין, כפי שנאמר "מבשרי אחזה אלוהי": כשם שחשים בגוף את חיות הנשמה, ולכן הוא נקרא העולם המתגלה. ואילו בשם העליון, סובב כל עלמין, אין שום תפיסה, אלא רק "בהו"י האמינו".

הערת קה"ת

באוה"ת כאן ע' תלא יש הגהה: (ועמ"ש במ"א ע"פ וידעת היום מ"ש ומבשרי אחזה אלוה אחזה ממשי והיינו בבחינת שם ה' דלתא שהוא בחי' ממכ"ע ולכן נק' עלמא דאתגלי', כיון דשייך בזה בחי' אחזה כמו שנרגש חיות הנפש

בהגוף כו' ע"ש אבל בשם הו"ה דלעילא שהוא בחי' סוכ"ע אין שום השגה כ"א ויאמינו בה' כו').

פסקה 5

14 וירא ישראל את ה' הגדולה אשר עשה הו"ה במצרים

זהו הפסוק הפותח את המאמר. כאן קורא אדמו"ר הזקן את המילים "פעל במצרים" כמתארות את הו"ה שלמעלה פועלת באמצעות מצרים.

Exodus 14:31 שמות י"ד:ל"א

וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת־הַיָּד הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' בְּמִצְרַיִם וַיֵּירָאוּ הָעָם אֶת־ה'

וַיֵּאֱמִינוּ בַּה' וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ:

And Israel saw the great work which the L-RD did upon the Egyptians, and the people feared the L-RD; and they believed in the L-RD, and in His servant Moses

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

15 אעא דלא סליק בה כו'

הזוהר אומר כי בול עץ שאורו אינו עולה מוכה, ואז הוא מאיר; כך גם גוף שאור הנשמה אינו מאיר בו עד שמכים אותו. אדמו"ר הזקן מיישם את הדימוי על מצרים, שבאמצעותה התגלתה הו"ה שלמעלה.

Zohar III, 168a זח"ג קסח, א

הערת קה"ת

ראה זח"ג קסח, א.

16 י"ה עם שמי שס"ה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ת"ז בהקדמה (דף ה, א).

17 י"ה עם שמי שס"ה

תיקוני זוהר מלמדים כי 365 הלא־תעשה, שהן בחינת יראה, הוקדמו ל־248 מצוות עשה, שהן בחינת אהבה, על פי הפסוק "זה שמי לעולם וזה זכרי לדור דורי": שמי, בצירוף יו"ד־ה"א, עולה ל־365, וזכרי, בצירוף וא"ו־ה"א, עולה ל־248. אדמו"ר הזקן מצטט זאת כדי להראות ש"סור מרע", כלומר מצוות הלא־תעשה, קודם.

Tikkunei Zohar 5a:4 תיקוני זוהר ה' א:ד'

וּבְאַרְבַּע רָזָא, אֲדִנְיָ תַּמָּן י' יִרְאֵת יֵז', וְאַלִּין אַרְבַּע אֲתוֹן אֵינֹן מִפְּתַחוֹת הַחִיצוֹנִיִּים דִּילָה, י' מִן יְהוּיָה אֵיחִי חֲכָמָה, וְאַרְבַּע אֲתוֹן דִּהְיָ שְׁמָא אֵינֹן מִפְּתַחוֹת הַפְּנִימִיִּים, וּבְגִין דָּא אֶקְדִּימוּ בְּצִלּוֹתָא אֲדִנְיָ שְׁפָתֵי תַּפְתָּח, וּלְבָתֵּר תַּתְּמִין לָהּ בְּשֵׁם יְהוּיָה, בְּרוּךְ אַתָּה יְהוּיָה מְגֵן אַבְרָהָם, וְאוּף הֲכִי אֶקְדִּים שֶׁב־א דְּאֵיחִי יִרְאֶה בְּשֵׁם יְהוּיָה, לְאַהֲבָה דְּאֵיחִי קַמ־רְחֵמִי, שֶׁב־א מְסֻטָּרָא דְּגִבּוּרָה, כִּי בְּאֵשׁ יְהוּיָה נִשְׁפָּט (ישעיהו סו טז), קַמ־רְחֵמִי מִיְּמִינָא, וְקַמ־רְחֵמִי חֲכָמָה מִשְׁמַלְמֶלֶת (ויקרא ה יב), בְּגִין דְּמַעְלִין ...

Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain)

18 שו"ה לעילא — בחי' התפשטות

בהגהה כאן מיישם הצמח צדק את הדברים על "אנכי הו"ה אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים": העובדה שמדרגת "אנכי" יכולה להימשך למטה ולהיות באמת "אלקיך" התאפשרה בזכות גלות מצרים.

הערת קה"ת

באוה"ת כאן ע' תלא יש הגהה: (וזהו אנכי הו"ה אלקיך כו' מארץ מצרים פי' מה שיוכל להיות נמשך בחי' אנכי להיות אלקיך ממש הוא נעשה ע"י גלות מצרים כו').

19 כל מה שיש ביבשה

המילים כאן מצטטות את Chullin 127a:12-14. הקטע מופיע למטה.

Chullin 127a:12-14 חולין כ"ז א: י"ב-י"ד

תנו רבנן כל שיש ביבשה יש בים חוץ מן החולדה אמר ר' זירא מאי קראה (תהלים מט, ב) האוינו כל יושבי חלד אמר רב הונא בריה דרב יהושע ביבירי דנרש אינן מן הישוב אמר רב פפא בשמתא נרש תרביה משכיה ואליהיה (ירמיהו כב, כט) ארץ ארץ ארץ שמעי דבר ה' אמר רב פפא לא אבה נרש שמוע דבר ה'

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

הערת קה"ת

ראה חולין כז, א.

פסוקה 6

20 וישם את הים לחרבה

כשמשעה נטה את ידו, ה' הסיג את הים במשך כל הלילה ברוח קדים עזה, ויהיה נעשה לחרבה, והמים נבקעו. אצל אדמו"ר הזקן, זהו העולם הנעלם — הים — שהפך לעולם הגלוי, ליבשה.

Exodus 14:21 שמות י"ד:כ"א

וַיֹּט מֹשֶׁה אֶת־יָדוֹ עַל־הַיָּם וַיּוֹלֶךְ ה' אֶת־הַיָּם בְּרוּחַ קָדִים עֶזָּה כָּל־הַלַּיְלָה וַיִּשָּׁם אֶת־הַיָּם לְחָרְבָה וַיִּבָּקְעוּ הַמַּיִם:

And Moses stretched out his hand over the sea; and the L-RD caused the sea to go back by a strong east wind all the night, and made the sea dry land, and the waters were divided.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

21 כל מה שיש ביבשה

חז"ל מלמדים שכל מה שיש ביבשה יש גם בים, חוץ מן החולד. אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי להראות שהים מכיל בהעלם את כל מה שהיבשה מגלה בגלוי: הים הוא העולם הנעלם, והיבשה היא העולם הגלוי.

Chullin 127a:12-14 חולין כ"ז א: י"ב-י"ד

תנו רבנן כל שיש ביבשה יש בים חוץ מן החולדה אמר ר' זירא מאי קראה (תהלים מט, ב) האוינו כל יושבי חלד אמר רב הונא בריה דרב יהושע ביבירי דנרש אינן מן הישוב אמר רב פפא בשמתא נרש תרביה משכיה ואליהיה (ירמיהו כב, כט) ארץ ארץ ארץ שמעי דבר ה' אמר רב פפא לא אבה נרש שמוע דבר ה'

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

22 הפך ים ליבשה

"הפך ים ליבשה, בנהר יעברו ברגל". אדמו"ר הזקן משתמש במילות הפסוק שבתהילים על קריעת ים סוף, וחוזר להמשך הפסוק בפסקאות 9 ו-11.

Psalms 66:6 תהילים ס"ו:ו

הִפָּךְ יָם לַיִבְשָׁה בְּנָהַר יַעֲבְרוּ בְּרַגְלָם שֶׁם נִשְׁמְחָה־בּוֹ:

He turned the sea into dry land; They went through the river on foot; There let us rejoice in Him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

23 יקוו המים כו' ותראה היבשה

ביום השלישי לבריאה אמר ה': "יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד, ותראה היבשה". קריעת ים סוף, שהותירה את הקרקע ללא רטיבות,

מושיות לאותו רגע.

Genesis 1:9 בראשית א:ט'

וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים יִקְוּ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל־מָקוֹם אֶחָד וְתֵרָאֵה הַיִּבְשָׁה וַיְהִי־כֵן:

And G-d said: 'Let the waters under the heaven be gathered together unto one place, and let the dry land appear.' And it was so

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 7

24 וייראו העם את ה' ויאמינו בהויה

זהו חלקו השני של הפסוק הפותח את המאמר. אדמו"ר הזקן מפרש את המילים "וייראו את הויה" כהויה התחתון, ואת המילים "ויאמינו בהויה" כהויה העליון, ובכך מסביר את סדר הפסוק.

Exodus 14:31 שמות י"ד:ל"א

וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת־הַיָּד הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' בְּמִצְרַיִם וַיִּירָאוּ הָעָם אֶת־ה'

And Israel saw the great work which the L-RD did upon the Egyptians, and the people feared the L-RD; and they believed in the L-RD, and in His servant Moses

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 8

25 הגדול הגבור והנורא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

עקב י, יז.

26 הגדול הגבור והנורא

משה מתאר את ה' כ"האל הגדול, הגיבור והנורא". אדמו"ר הזקן מציין את ו' החיבור שלפני "הנורא", המסמלת המשכה מלמעלה למטה.

Deuteronomy 10:17 דברים י':יז

כִּי ה' אֱלֹהֶיכֶם הוּא אֱלֹקֵי הָאֱלֹקִים וְאֲדֹנֵי הָאֲדֹנִים הָאֵל הַגָּדֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא אֲשֶׁר לֹא־יֵשָׁא פָנָיו וְלֹא יִקַּח שֶׁחַד:

For the L-RD your G-d, He is G-d of gods, and L-rd of lords, the great G-d, the mighty, and the awful, who regardeth not persons, nor taketh reward

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

27 בכל ביתי נאמן הוא

ה' אומר על משה: "לא כן עבדי משה, בכל ביתי נאמן הוא". אדמו"ר הזקן מביא פסוק זה כדי להציג את משה כרועה הנאמן, הממשיך אמונה לישראל ומחבר בין שני שמות הויה.

Numbers 12:7 במדבר י"ב:ז

לֹא־כֵן עֲבָדִי מֹשֶׁה כְּכֹל־בֵּיתִי נֶאֱמָן הוּא:

My servant Moses is not so; he is trusted in all My house

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר יב, ז.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

32 כל מה שיש ביבשה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

נסמן להלן סב, ב.

33 שו"ה הוא — הנ"ל כו'

הגהה נוספת שם מבארת את שמו של משה, "כי מן המים משיתיהו", כמי שנמשך מן העולם הנסתר.

הערת קה"ת

באוה"ת שם יש הגהה: (כי מן המים משיתיהו מעלמא דאתכסיא).

פסוקה 9

34 בנהר יעברו ברגל

"הוא הפך את הים ליבשה; הם יעברו ברגל בתוך הנהר; שם נשמו בו". אדמו"ר הזקן מפרש את השמחה כמתייחסת לעתיד (פסוקה 11): השמחה באה עם ההתגלות, שעדיין לא התרחשה.

Psalms 66:6 תהילים ס"ו:

הִפֵּךְ יָם לַיַּבֵּשׁה בְּנֶהַר יַעֲבְרוּ בְּרַגְלָם שָׁם נִשְׁמְחֵה־בוֹ:

He turned the sea into dry land; They went through the river on foot; There let us rejoice in Him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים סו, ו.

פסוקה 10

35 בלע המות

ישעיהו מנבא שח' "יבלע את המוות לנצח, וה' ימחה את הדמעות מעל כל פנים". אדמו"ר הזקן מביא פסוק זה ביחס לעתיד לבוא.

Isaiah 25:8 ישעיהו כ"ה:ח'

בִּלְעַ הַמּוֹת לְנֶצַח וּמָחָה אֶדְ-נִי ה' דְּמָעָה מֵעַל כָּל-פָּנִים וְחָרַפְתָּ עִמּוֹ יָסִיר מֵעַל כָּל-הָאָרֶץ כִּי ה' דָּבָר:

He will swallow up death for ever; And the L-rd GOD will wipe away tears from off all faces; And the reproach of His people will He take away from off all the earth; For the L-RD hath spoken it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

36 כי עין בעין יראו

הצופים שרים יחד: "כי עין בעין יראו את שוב ה' לציון". אדמו"ר הזקן מפרש את שתי העיניים כעולמות הנסתרים והגלויים, ששניהם עתידים להתגלות.

Isaiah 52:8 ישעיהו נ"ב:ח'

קוֹל צִפִּירִי נִשְׁאָר קוֹל יִחְדּוּ יִרְגְּנוּ כִּי עֵין בְּעֵין יֵרְאוּ בְּשׁוּב ה' צִיּוֹן:

Hark, thy watchmen! they lift up the voice, Together do they sing; For they shall see, eye to eye, The L-RD returning to Zion.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י נב, ח.

28 שו"ה הוא והוא — ב' הויות הנ"ל כו'

בהגהה כאן מבאר הצמח צדק שהים והיבשה קשורים לשני השמות: יצורי הים אינם נפרדים מן הים, בדומה לנבראים הכלולים ובטלים ברצון העליון — היחוד העליון, העולם הנסתר; ואילו יצורי היבשה עומדים בנפרד מן הארץ שמוזנה אותם, בדומה לנבראים כפי שהם קיימים כעת באמצעות השם התחתון, "הוא צוה ונבראו" — היחוד התחתון, העולם הנגלה. לכן, בעת קריעת ים סוף, הם האמינו שהשם העליון, אור המקיף את כל העולמות, יכול להתגלות למטה.

הערת קה"ת

באוה"ת כאן ע' תלא יש הגהה: (כי הנה שורש ים ויבשה נמשך משני שמות הנ"ל כי ההפרש בין ים ליבשה שהברואים דיבשה אעפ"י שמקבלים חיות מצמח הארץ הרי הם בבחי' ריחוק מן הארץ משא"כ הברואים שבים הם כלולים ומתאחדים הם הים וא"א להם להפרד מן הים כו', ובי' בחי' אלו הוא ענין יחודי ויחודי שביחודי הנבראים הם נראים בחי' יש ודבר נפרד שאור אלקות מתלבש בהם ומוסתר מהם אבל יחודי הוא בחי' התכללות וביטול במקורן, ושורש בי' בחי' אלו נמשך מבי' שמות הנ"ל, כי הנה מבואר בפרדס שי"א שהרצון למעלה הרי ע"י ששלה ברצונו נתהווה כך כו' ע"ש רק שהי' בבחי' התכללות וביטול הרצון עליון ושיהי' התהוותם בדרך שהם עתה הוא ע"י שם הוי' הבי' צוה ונבראו כו' ולכן זהו שורש ענין עלמא דאתכסי' ועלמא דאתגלי' שהתכללותם ברצון העליון זהו כמו בחי' התכללות הברואים שבים כו' וע"כ ע"י קיים למטה האמינו שיכול להיות גילוי שם הוי' דלעילא בחי' סוכ"ע למטה ממש).

29 אטו יראה

על הפסוק "מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה" שואלת הגמרא: "אטו יראה מילתא זוטרתא היא?" ומשיבה: "אין, לגבי משה מילתא זוטרתא היא". אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי להראות שבוכות משה עלו ישראל להוי' העליון.

Berakhot 33b:8 ברכות ל"ג ב:ח'

אטו כָּל הַשָּׁנָה כּוֹלָה מִי עֲבָדִין כְּרַבִּי עֲקִיבָא, דְּהִשְׁתָּא נִיקוּ וְנִעְבְּדִי כּוֹתִיבָה? כָּל הַשָּׁנָה כּוֹלָה מֵאֵי טַעְמָא לֹא עֲבָדִין כְּרַבִּי עֲקִיבָא — דְּתַמְנִי סָרִי תַקּוּן, תְּשַׁכְּרִי לֹא תַקּוּן. הֵכָא נָמִי, שֶׁב תַקּוּן תַמְנִי לֹא תַקּוּן.

Do we, then, act in accordance with R. 'Akiba the whole" year, that we should now agree and act in accord with his view? Why do we not act in agreement with R. 'Akiba the whole year? Because eighteen benedictions were instituted, not nineteen; and so here also, seven benedictions were in-

stituted, not eight

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות לג, ב.

30 שו"ה דלעילא — שהוא בחי' עלמא דאתכסייא כו'

ההערה מציינת שבאור התורה על בשלח, עמ' 431, יש הגהה על המילים האלה: היא אינה מצטטת אותה.

הערת קה"ת

באוה"ת כאן ע' תלא יש הג"ה.

31 ואתם תחרישון

על הים אומר משה לעם: "ה' ילחם לכם ואתם תחרישון". אדמו"ר הזקן מפרש את השתיקה כעולם הנסתר, שמעבר לדיבור.

Exodus 14:14 שמות י"ד:י"ד

Havayah יִלָּחֶם לָכֶם וְאַתֶּם תִּחְרְשׁוּן:

'The L-RD will fight for you, and ye shall hold your peace

37 ומתחת זרועות עולם

בברכת משה נאמר: "מעון הוא אלוקי קדם, ומתחת זרועות עולם". אדמו"ר הזקן מביא פסוק זה לצד האור המקיף את כל העולמות.

Deuteronomy 33:27 דברים ל"ג:כ"ז

מַעֲנֵה אֱלֹהֵי קֶדֶם וּמִתַּחַת זְרֻעֹת עוֹלָם וַיִּגְרֹשׁ מִפְּנֵיהֶם אֱוִיב וַיֹּאמֶר ה'שָׁמַד:

The eternal G-d is a dwelling-place, And underneath are the everlasting arms; And He thrust out the enemy from before thee, And said: 'Destroy

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים לג, כז.

38 והכהו לשבעה נחלים

ישעיהו מנבא שה' ייבש את לשון ים מצרים ויכה את הנהר לשבעה נחלים, כדי שאנשים יוכלו לעבור בסנדלים. אדמו"ר הזקן מביא זאת כתיאור של ביקוע עתידי בדומה לביקוע הים, שבו הנסתר יתגלה.

Isaiah 11:15 ישעיהו י"א:ט"ו

וְהָהָרִים ה' אֶת לְשׁוֹן יַם-מִצְרַיִם וְהַנִּיף יָדוֹ עַל-הַנְּהָר בְּעֵיִם רֹחוֹ וְהָקֵהוּ לְשִׁבְעָה נְחָלִים וְהַדְרִיךְ בְּנָעָלִים:

And the L-RD will utterly destroy the tongue of the Egyptian sea; And with His scorching wind will He shake His hand over the River, And will smite it into seven streams, And cause men to march over dry-shod

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיה י"א, טו.

פסוקה 11

39 והיתה מסילה לשאר עמו

ישעיהו מנבא על דרך סלולה לשארית עמו של ה', שתשוב מאשור, "כפי שהייתה לישראל ביום שעלה מארץ מצרים". אדמו"ר הזקן קורא זאת כרמז להתגלות העתידית של העולם הנסתר, כפי שהיה ביציאת מצרים.

Isaiah 11:16 ישעיהו י"א:ט"ז

וְהָיְתָה מִסִּלָּה לְשָׂאֵר עַמּוֹ אֲשֶׁר יֵשְׂאֵר מֵאֲשׁוּר כְּאֲשֶׁר הָיְתָה לְיִשְׂרָאֵל בְּיוֹם עֲלֹתוֹ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם:

And there shall be a highway for the remnant of His people, That shall remain from Assyria, Like as there was for Israel .In the day that he came up out of the land of Egypt

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיה י"א, טז.

40 בנהר יעברו ברגל שם נשמחה

אדמו"ר הזקן מציין ש"נגיל" נאמר בלשון עתיד, וש"שם" דווקא מתייחס להשגת הוי' העליונה בעתיד.

Psalms 66:6 תהילים ס"ו:ו

הַפֶּה יָם לְיַבֶּשֶׁת בְּנְהָר יַעֲבְרוּ בְּרַגְלָם שָׁם נִשְׂמְחָה-בּוֹ:

He turned the sea into dry land; They went through the river on foot; There let us rejoice in Him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

41 היום לעשותם

משה אומר לישראל לשמור את המצוות "אשר אנכי מצווך היום לעשותם". אדמו"ר הזקן מביא את הפסוק, כפי שחז"ל קוראים אותו, כמקור לכך שההווה הוא זמן העבודה.

Deuteronomy 7:11 דברים ז':יא

וְשָׁמַרְתָּ אֶת-הַמִּצְוָה וְאֶת-הַחֻקִּים וְאֶת-הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם:

Thou shalt therefore keep the commandment, and the statutes, and the ordinances, which I command thee this day, to do them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

42 שהיום לעשותם כתיב ולמחר

רבי יהושע בן לוי קורא את הפסוק "אשר אנכי מצווך היום לעשותם" כך: היום הוא הזמן לקיים את המצוות, ומחר הוא הזמן לקבל את שכרן. אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי להראות שההווה הוא זמן העבודה, ואילו ההתגלות של הוי' העליונה עוד עתידה לבוא.

Eruvin 22a:5-6 עירובין כ"ב א:ה'-ו'

וְהִינֵנּוּ דֹאמֵר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: מֵאִי דְכֻתִּיב "אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם", "הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם" — וְלֹא לְמַחֵר לַעֲשׂוֹתָם, "הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם" — לְמַחֵר לְקַבֵּל שְׂכָרָם. אָמַר רַבִּי חֲגִי, וְאִיתִימָא רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָנִי: מֵאִי דְכֻתִּיב "אֲרֹךְ אַפַּיִם"? "אֲרֹךְ אָף" מְבַעֵי לְקָה!

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

פסוקה 12

43 מאן דלא כרע במודים

הזהר מדבר על מי שלא השתחוו ב"מודים", שגופם אינו נבנה מחדש כדמות אדם והם אינם קמים. אדמו"ר הזקן מביא את הדברים בקשר להודאה, כביטוי לכיטול.

Zohar II, 100a זח"ב ק, א

Zohar III, 164a זח"ג קסד, א

הערת קה"ת

זח"ב ק, א. זח"ג קסד, א.

44 יפה שעה אחת

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

אבות ד, יז.

45 יפה שעה אחת בתשובה ומעוט בעוה"ז מכל חיי עוה"ב

המשנה מלמדת: "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא". אדמו"ר הזקן מסביר מדוע: התשובה והמעשים הטובים יוצרים את הוי' העליון, ואילו העולם הבא נובע מהוי' התחתון.

Pirkei Avot 4:17 משנה אבות ד':י"ז

הוא הִנֵּה אֹמֵר, יִפָּה שְׁעָה אַחַת בְּתַשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים בְּעוֹלָם הַזֶּה, מִכָּל חַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא. וְיִפָּה שְׁעָה אַחַת שֶׁל קוֹרֵת רוּחַ בְּעוֹלָם הַבָּא, מִכָּל חַיֵּי הָעוֹלָם הַזֶּה:

He used to say: more precious is one hour in repentance and good deeds in this world, than all the life of the world to come; And more precious is one hour of the tranquility of the world to come, than all the life of this world

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

46 ביו"ד נברא

הגמרא מלמדת שהעולם הזה נברא באות ה' והעולם הבא באות י', האות הקטנה ביותר, משום שהצדיקים בו מעטים. אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי להראות שחיי העולם הבא נובעים משם הוי' התחתון.

Menachot 29b:13-14 מנחות כ"ט ב:יג-י"ד

מפני מה נברא העולם הבא ביו"ד מפני שצדיקים שבו מועטים ומפני מה כפוף ראשו מפני שצדיקים שבו כפוף ראשיהם מפני מעשיהן שאינן דומין זה לזה אמר רב יוסף הני תרתי מילי אמר רב בספרים ותניא תיובתיה חדא הא דאמר רב ס"ת שיש בו שתי טעיות בכל דף ודף יתקן שלש יגנו

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

פסוקה 13

47 מהויה דלעילא להויה דלתתא

במאמר על דברים מסביר הצמח צדק שמשם ממשיך מהויה של אריך אנפין אל שם הוי' של ז"א, ומצטט את הוהר (נשא): "כמה גדול כוחו של משה, שהוריד למטה שיעורי רחמים". במאמר על לך הוא כותב שמשם השיג את שם הוי' של עתיקא קדישא.

הערת קה"ת

באוה"ת פ' דברים ע' ח-ט: מה' דלעילא דא"א לשם ה' דז"א וכן פ' בוח"ג נשא קלח, א כמה חילא דמשה דאחית מכילין דרחמי לתתא כו' ע"ש. ובאוה"ת בראשית כרך ד פ' לך לך סד"ה ענין לך לך שמשם השיג בשם הוי' דע"ק.

48 שהי' פסיק טעמי

בהתגלות ה' למשה בהר סיני נאמר: "ויקרא: הוי', הוי', אל רחום וחנון". אדמו"ר הזקן מפרש שהקורא הוא משה, הממשיך מן השם העליון לשם התחתון, ושההפסק בין שני השמות מציין שתי דרגות.

Exodus 34:6 שמות ל"ד:ו

הערת קה"ת

שמות לד, ו. באוה"ת פ' כי תשא ע' ביסו וז"ל: "הפסיק טעמא ע"ד והבדילה הפרוכת לכם בין הקדש ז"א ובין קדוה"ק ע"ק המאיר בבינה" ע"ש.

49 חבור וקשור ב' הוי'

שם מסביר הצמח צדק את החיבור הזה: שהעולם הנסתר יאיר בגלוי בעולם הגלוי.

הערת קה"ת

באוה"ת פ' ויקהל ע' ב'צט: דהיינו שעלמא דאתכסיא יאיר בגילוי בעלמא דאתגליא.

50 אז ישיר משה ובני ישראל כו' אשירה להי' כי גאה גאה

שירת הים פותחת במילים: "אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת להי'... אשירה להי' כי גאה גאה". אדמו"ר הזקן מפרש שהכפלת המילה "גאה" רומזת לעולם הנסתר, שהתגלה בים באמצעות משה.

Exodus 15:1 שמות ט"ו:א

אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת Havayah ויאמרו לאמר אשירה להי' גאה גאה סוס ורכבו רמה בים:

Then sang Moses and the children of Israel this song unto the L-RD, and spoke, saying: I will sing unto the L-RD, for He is highly exalted; The horse and his rider hath He thrown into the sea

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 14

51 ויסע משה

"ומשה הסיע את ישראל מים סוף, ויצאו אל מדבר שור". אדמו"ר הזקן מפרש את הפועל הסיכתי כמתאר את משה שהמשיך אותם הלאה מהמדברגה שאלה הגיעו.

Exodus 15:22 שמות ט"ו:כ"ב

ויסע משה את ישראל אל מים-סוף ויצאו אל-מדבר-שור וילכו שלשת ימים במדבר ולא מצאו מים:

And Moses led Israel onward from the Red Sea, and they went out into the wilderness of Shur; and they went three days in the wilderness, and found no water

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות טו, כב. מכאן ואילך ראה בארוכה שה"מ תקס"ו ע' קנ ד"ה ויסע משה.

52 ויסע בע"כ

ההערה מונה את העמודים האלה באור התורה בעניין הסעת בני ישראל בעל כורחם בידי משה; היא אינה מצטטת אותם.

הערת קה"ת

מכילתא הובא ברש"י בשלח טו, כב. וראה גם אוה"ת פ' כי תשא ע' איתתקצח. מסעי אישפג. מאמרי אדה"א שמות ע' קלד.

53 ויסע משה ויסע בע"כ

רש"י, על פי המכילתא: משה הסיע אותם בעל כורחם, מפני שהיו עסוקים באיסוף התכשיטים מזהב, מכסף ומאבנים טובות שבהם קישטו המצרים את סוסיהם, ושהם מצאו בים. אדמו"ר הזקן נותן לכך טעם פנימי: הם עלו למדרגה גבוהה ולא רצו לעזוב אותה.

Rashi on Exodus 15:22:1 רש"י על שמות ט"ו:כ"ב:א

ויסע משה. הסייען בעל כרחם, שעטרו מצרים את סוסיהם בתכשיטי זהב וססף ואבנים טובות, והיו ישראל מוצאים אותן פים - וגדולה היתה בזה הים מפות מצרים שנאמר "תורי זהב נעשה לה עם נקדות הפס" (שיר השירים א') - לפיכך הוצרך להסייען בעל כרחם:

ויסע משה AND MOSES CAUSED [ISRAEL] TO JOURNEY — He made them journey against their own will, because the Egyptians had adorned their horses with ornaments of gold and silver and with precious stones, and the Israelites were finding these in the sea. Greater, indeed, was the booty they obtained at the Red Sea then the booty they had brought out of Egypt — as it is said (Song 1:11) "Circlets of gold (the booty of the Sea) will we make thee together with the studs of sil- ... ver" (which we

Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain) • Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain)

54 שור... בחי' עלמא דאתגליא

ההערה מפנה לאור התורה על ויחי ועל מסעי בעניין שור כלשון ראייה וככינוי לעולם הגלוי; העמוד במסעי הוא אותו עמוד המצוין בעניין הסעת בני ישראל בעל כורחם.

הערת קה"ת

ע' אוה"ת ויחי תד, א. פ' מסעי ע' אישפג.

ומאי ויורהו ה' עץ, מלמד שעץ החיים היה סביב המים ובא השטן ונטלו משם כדי לקטרג ...

Torat Emet Sefer HaBahir (Public Domain)

55 ויבאו מרתה

"ויבאו מרתה, ולא יכלו לשתות מים ממרה כי מרים הם". אדמו"ר הזקן רואה בהגעה למרה ירידה.

Exodus 15:23 שמות ט"ו:כ"ג

וַיָּבֹאוּ מִרְתָּה וְלֹא יָכְלוּ לִשְׁתּוֹת מֵמֵרָרָה כִּי מָרִים הֵם עַל־כֵּן קָרְאֵם־שְׁמָהּ מִרְרָה:

And when they came to Marah, they could not drink of the waters of Marah, for they were bitter. Therefore the name of it was called Marah

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

56 רגליה יורדות

בספר משלי נאמר באזהרה: "רגליה יורדות מוות, צעדיה יתמכו שאול". אדמו"ר הזקן רומז לפסוק בהקשר לירידה במרה.

Proverbs 5:5 משלי ה:ה

רַגְלֶיהָ יִרְדּוּת מוֹת שְׁאוֹל צַעְדֶּיהָ יִתְמָכּוּ:

Her feet go down to death; Her steps take hold on the nether-world

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

57 ויורהו ה' עץ הוא עץ החיים

משה צעק אל ה', "ויורהו ה' עץ, וישלך אל המים, וימתקו המים". אדמו"ר הזקן מזהה את העץ עם עץ החיים.

Exodus 15:25 שמות ט"ו:כ"ה

וַיִּצְעַק אֶל־ה' וַיֹּרֶהוּ ה' עֵץ וַיִּשְׁלַךְ אֶל־הַמַּיִם וַיִּמְתְּקוּ הַמַּיִם שֵׁם שֵׁם לוֹ חֹק וּמִשְׁפָּט וְשֵׁם נִסְהוּ:

And he cried unto the L-RD; and the L-RD showed him a tree, and he cast it into the waters, and the waters were made sweet. There He made for them a statute and an ordinance, and there He proved them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Tikkunei Zohar, Tikkun 21 • 44a:12-13 תקוני' תיקון כא

והכי הוו ישראל. עד דאחזי לון עץ. הה"ד ויורהו יי' עץ וישלך אל המים וימתקו המים ודא עץ החיים דאתרבי על ההוא מבועא דאיהי שכינתא. יי' מבועא דאשקי לאילנא דאיהו וי'. והאי עץ *מהלך חמש מאות שנה דאינון ה' וימתקו המים דא ה' בתראה. דאתמר בה קראן לי מרה.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

שמות טו, כה. תי"ז תי" כא. מד. ספר הבהיר דף טו (דפוס ווילנא — בהוצאת מרגלית סי' קסא).

58 ויורהו ה' עץ הוא עץ החיים

ספר הבהיר מלמד שעץ החיים היה סביב המים, שהשטן לקח אותו כדי להחטיא את ישראל, ושהעץ שהראה ה' למשה היה עץ החיים הזה.

Sefer HaBahir 161 ספר הבהיר קס"א

... מרים הם, מלמד שרוח צפונית היתה מעורבת שנאמר (שם כ"ה) ויצעק אל ה' ויורהו ה' עץ וישלך אל המים וימתקו המים, מיד נתן הקב"ה ידו בשטן ומיעטו, ואילמלא כך לא יכלו ישראל לעמוד מפניו דכתיב (שם) שם שם לו חוק ומשפט ושם נסהו, מלמד שבאותה שעה דבק השטן בהם כדי לאבדם מן העולם דכתיב (שם כ"ד) וילינו העם על משה לאמר מה נשתה, ועוד קטרג על משה עד כי צעק אל ה' ונענה,

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו והערות.

The Hebrew text of Torah Ohr: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך (Public Domain); Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain); Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); Torat Emet Sefer HaBahir (Public Domain).

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור.
/https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). למה ללמוד, וברכות הרבי: /likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha

מיום חנימי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך /likuteitorah.com/he/torah-ohr/beshalach/2

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק